

Tudi v staroperziškem Mithrovem častji vidimo, da se je sončno dete 24. decembra rodilo, in viditi je na staroperziških slikah (podobah), kako sončni božič v špelji (Grotte) leži, obdan z žarmi in živalimi Ormuzdu posvečenimi, pred njim pa klečijo magi, božiču daruvajoči ¹⁾.

Egipčani so tudi v letnih soncostajah častili novorojeno letno sonce pod imenom Horus, in na staroegipčijskih slikah je viditi, kako mu Isis sesca daja ²⁾.

Ravno tako indijski Kršna, rojen od Devagi-je (kar pomeni „svetla devica“), sėsá na persih svoje matere, kakor kažejo podobe v indijskih pagodah; okoli njega pa so namalane živali: slon, lev, meresec, konj osedlan, ovca, krava, bik itd., in pred njim pa različno sadje: grozdje, dinje, jabelka itd., tudi lotino in drugo cvetje ³⁾.

Kršna je ali edini z indijskim Horom, ali je novorojeno letno sonce. Tudi ostanki iz indijskega bogočastja pričujejo, da so stari Indi tudi rojstvo mladega sonca po zimskih soncostajah častili. Pripovedujejo namreč, da je Kršna se zaročil s Kalendo, hčerjo sonca, s katero se je seznanil pri reki Jamuna.

Kaj hoče ta basen reči? Visokoučeni jezikoslovec Bopp misli, da Kalanda pomeni „tempus dans“, in Kalandha „tempus ponens“. Na Štirskem v okolici frajhamski pomenja „cala“ odločne dnevne čase: jutro, poldne, večer, čas južine, na primer: „ob cali jesti, ob cali moliti“, to je, o pravi dōbi. Utegnilo bi cala sorodno biti s sanskritskim kála, tempus. Najberže je nemško Zahl sem postaviti, ker kála ima za koreniko kál, numerare, ravno tako tudi latinsko Calenda, dalje: calculo, v kateri besedi je forma reduplicativa. Tako imenovana nemška „Lautverschiebung“ ne stoji na tako trdnih nogah, kakor Nemci terdijo, da bi nemški Z se vselej vjemalo s prvotnem T. To pričuje sledeča nabirčica: slov. cesra = Zaser, čeber = litv. kibbiras, Zuber, soha = Zoch, Zinke, Zacke, sansk. Shanka, cesati = zausen, čara = Zeile, zählen = sansk. kál, numerare, Geis, Ziege, Zagel, Zacke = koza, coga, cogel, sansk. čhaga, čhágala, cepetati = zappeln, ham = litv. kamanas, gerški kemos, Zaum, latinski camus, čen = Zille, Kiel, latinski carina, komora = camera, Zimmer, Kammer, cizra = Ziser, Kicher, lat. cicer, čebul = čepula, Zwiebel itd. itd.

Ime Kalanda — Koleda za hčer Surja — sonca — je celó prikladno, ker po zimskih soncostajah pride nov čas v življenje narave.

Jamuna je po indijskem basnoslovji reka podzemeljskega sveta, indijski Styks. Podzemeljski svet pa je svet teme. Kršna se je s hčerjo sonca, Kalendo, zaročil kraj reke Jamuna, — toraj toliko pomeni, kakor letno sonce in zimsko sonce je zmiraj eno, samo da zimsko sonce hoče na videz tama nadvladati. Sončno dete v zimskih soncostajah je toraj pri starih Indih bilo ženskega spola, in celó naravno je to, ker ta spol je slabiji, in lepo zaznamva slabost zimskega sonca.

(Konec sledi.)

Za vsakega kaj.

(Véliko komét tega leta). V tem letu se pričakuje imenitna prikazen na nebu. Zvezdogledi pravijo, da tista velika repata zvezda (ali komét), ki je leta 1556 tolikšen hrup delala po svetu in vražne ljudji pretresovala s tolikim strahom, bi utegnila letos se sopet prikazati, ker je dosihmal navado imela, da je prišla vsacih 300 let. Ali

¹⁾ Nikdar skoz leto, razun na rojstni dan Mitrasa, se ni smel šah (kralj) pri starih Perzijanah vina opijaniti; tako veselo je bil ta praznik obhajan. Glej Athenaeus Deipnos. X., 11. po Ctesii, conf. c. 45.

²⁾ Glej Bohlen „Das alte Indien und Aegypten“. I. 141, 234, 258, II. 167.

³⁾ Glej podobo v Moore „the Hindoos Pantheon“. London 1810. Tab. 59.

je zvezda ta svojo pot po neznanem nebesu že tako dokončala, da nam pride letos sopet pred oči, kakor je prišla našim prednikom leta 1556, si zvezdogledi sicer ne upajo za gotovo terditi, mislijo pa, da pride to leto, ako se ravna po svoji stari šegi.

(Jeklene peresa ali gósje v šolah?) Znano je, da jeklene peresa (Stahlfedern) so dobre peresa za pisanje; enkrat urezane so za vselej urezane, in tudi dober kup so. V Erfurtu na Pruskem je vlada vsem učiteljem svoje okrajne vprašanje postavila: ali so jeklene peresa za šole boljše ali gosje? Večidel vsi učitelji so odgovorili, da so jeklene za šolsko rabo dobre. Vlada pa ne more tega prav verjeti, tedaj je določila, naj se še dalje skušnje o tem pozvedajo, in je učiteljem naročila, naj se do dobrega prepričajo, ali niso jeklene peresa — kakor nekteri terdijo — zdravju otrok škodljive? — (Kako bi mogle jeklene peresa zdravju škodljive biti, je pač težko zapopasti. Če bi njih ojstrina na koncu včasih ne garala preveč papirja, bi ne bilo boljših perés od jeklenih. Vred.)

(Procesije za dež) so že sila stara navada. V starodavnih knjigah se bere, da so že Rimci Jupiterja dežja prosili. Pri starih Gerkih niso bile sicer procesije navadne, znana pa je prosta molitvica Atenčanov za dež. Gerki novega časa imajo navado, da ob hudi suši otroka, v perje in cvetlice zavitega, dajo po družih otrocih od hiše do hiše po vasi peljati; vsaka gospodinja ima pa vedro vode pripravljene, da jo polije po glavi onega otroka, rekoč: „kakor iz tega vedra teče voda na-te, naj z nebes lije dež na zemljo“. Tudi pri Serbih je taka navada.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Od savinske doline. Padlo je poslednje dni minulega leta veliko snega, in huje ko prej gospodini nemila zima — zdaj kraljica v snežnobelem ogrinjalu in ledeni kroni. Bistra Savina je tu in tam popolnoma zamerznila, in težki vozovi so se premenili v lahke smuke, da tekó lažje naprej. Zavolj vedno večje dragine letošnji pust, akoravno kratek, ne obeta mnogo navadnih veselje tukaj, kar pa ravno ni velika nesreča; naj hranijo ljudje dragi dnar, pa naj ga obračajo na bolj potrebne stvari. — V Mozirji, navadno mirnem tergu, se je pripetil nedavno strašen uboj. V sredo namreč, 26. grudna minulega leta so neki fantje bližnjih okolice popoldne pijančevali v Mozirji. Izmed teh sta se dva hudo sperla zavolj neke deklin; gredé iz kerčme domú je začel eden, poznan malopridnež, drugemu, pomagacu čevljarskemu, sila zabavljati ter ga suvati. Prihitel je na to V. G., čevljar, da bi pomagal napadenemu, kar zagrabí prvi nemirnež blizo nekega hleva ležečo težko hrastovo dogo, pa mahne ž njo po glavi čevljarja; zadeti se je zgrudil, nesli so ga v bližno hišo, kjer je po malo urah umerl. Sodniško-zdravniško pregledovanje ubitega je dokazalo, da nesrečnemu V. G. je bila kri čez možgane se razlila, da možgani so mu bili sila pretreseni, in da hubanja je bila tako razpočena, da je na osem koscov razpadla. Nesrečno pijančevanje in kobna ljubomornost! J. Š.

Iz Sorice 20. dec. 1855. 11. dan tega mesca sem moral iti po opravkih v Tomin. Skerbelo me je v tako hudem mrazu po tem kraju hoditi. Vendar sem si mislil: se bo že šlo, ker sem slišal, da so lansko leto po tominski grapi od Podberda do Tomina novo cesto naredili. Podberdo pridši, vprašam nekega moža: kod bi bilo lažje hoditi, ali po novi cesti, ali pa po stari stezi po grapi? Odgovori mi, da je lažje po cesti. Mahnem jo torej po navetovani cesti, pa Bog pomagaj, kakošna cesta je to! Dereze sem imel na čevljih, vendar sem bil zmiraj v nevarnosti za življenje. To pač ni cesta za ljudi, komaj slaba pot je pse po njej poditi. Naprej praskaje pridem do neke berví. Še čevlji ni bila široka, brez deržajev, in pa memo tega še vsa z ledom polišpana. Kaj sem hotel družega, kakor v tako hudem mrazu, da se je vse kadilo — vodo

prebrésti. Slišal sem memo mnogih družih nevarnost tudi od nekega moža, ki je ravno tiste dni, gredé po tej cesti, moral se izuti in je rajše bos hodil, s čevlji v rokah, po mrazu in ledu, kakor pa da bi se bil v nevarnost podajal s ceste stermoglaviti ter ob zdrave ude ali še celó ob življenje priti. Pač malo časti je to županu tega okraja, ki tako slabo skerbí dobre poti imeti in ohraniti v svoji občini! Opominjam torej vse, ki bi imeli hoditi po tej cesti, naj se je rajši ognejo, kakor pa, da bi v nevarnost življenje postavljali. Čuditi se je pa tudi, da v vsem kraju ni ne enega človeka, ki bi take nevarnosti v prid celega kraja in pa popotnih ljudi okrajni gosposki v Tomin oznanil, ker vendar vemo, da je ondašnji poglavar za blagor svojih okrajanov sploh, posebno pa še za poti in ceste skerb gospod, ki bi gotovo takim nevarnostim v okom prišel, ako bi vedil za nje. In pa, ali bi spodobna cesta po tej dolini, ki bi jo vezala na enem koncu s Kranjskim, na enem pa z Goriškim, ne bila ravno njenim številnim, po več farah razdeljenim prebivavcom v naj večjo korist? Da molčim od potrebnega in zavoljo slabih potov silno težavnega pa nevarnega občenja s Tominom in Gorico, samo omenim tisuč in tisuč centov žita, vina in družih reči, ki so jih te leta iz naše kranjske strani z velikim trudom in terpljenjem tje stovorili, ali pa na herbtu znosili. Kako lahko pa bi bila dovožnja, odvožnja in prevožnja po lepi cesti, in pa kako hitro bi ljudje potem pozabili trud, ki bi ga jim narejanje pripravne ceste prizadevalo! Naj bi pač skorej tudi naše v tej zadevi še silno zanemarjene tominske brate in sosede doletela sreča ugodnih cest! Slišati je, da se več veljavnih mož za to, kar zlo poganja, ali kaj, ker ni pšenice brez ljulike. Jez pa družega ne pravim, kakor sosedje, dodelajte, kar ste začeli, ne bojte se truda, ne znoja, posebno pa pustite, naj žabe v miru svojo pesem ragljajo!

M. Drol.

Od Verhnike 27. dec. 1855. —c— Tukaj je pred kratkim časom neka žena dvojčici imela, ktere ste bile nekako čudno po sprednji strani života od glave do trebuha na šev skupaj zrašene. Obé glavi ste kazale le en obraz precej širok na eni strani, sicer usta, nos, dvoje oči in ušes po redu; na drugi strani sta se zadnja dela glav nekoliko razločila, in dvoje ušes na pol zrašeno se je pri sredi vidilo; štiri roke so bile po dve in dve na vsaki strani, in spodnja konca života s štirimi nogami sta bila bolj razločena. Ta dvojni otrok je bil pri porodu še toliko živ, da so ga zamogli za silo oblit.

Novičar iz raznih krajev.

Po osnovi nove postave, ki ima priti za obertnike in rokodelce, bo c. k. ministerstvo kupčijstvanaj višja stopnja za obertnijske in rokodelske zadeve; oglasi za slobodne in prošnje za pripustljive obertnije in rokodelstva pa se bojo izročevali obertnijski gosposki tistega kraja, v katerem obertnik in rokodelce stanuje; oboje se zamore z besedo ali pismeno na zapisnik (protokol) povedati. — Za gotovo se zdaj sliši, da presvittli cesar so po nasvetu gosp. ministra dnarstva ces. vradnikom, ki nimajo višje plače kakor 800 fl. na leto, od novega leta naprej dovolili p oboljšek zavolj velike dragine, in sicer tako, da vradniki do 400 fl. bojo dobili 15 fl. namečka za vsacih sto, vradniki od 400 do 800 fl. pa 10 fl. od vsacih sto. — Po višji sodniški razsodbi veljá res, če kdo kterege v kakem pismu, ki ga je podal kaki cesarski gosposki, kakošne reči obdolžuje, tako obdolževanje za javno (očitno) obdolževanje. — Cesarskim gosposkam je došel ukaz, da takim fantom, ki še niso dosegli vojaški službi podveržene starosti, se smejo potni listi (Pass) k večemu do konca februarja (svečana) tistega leta dajati, v katerem stopijo v prvo versto starosti, ki je za vojaščino določena, — tistim pa, ki so v prvih 4 verstah te starosti, ne pred končanjem rekrutiranja in ne za delj časa, kakor k večemu do konca februarja prihodnjega

leta. — Škofje našega cesarstva se bojo spet kmalo snidili na Dunaji v posvet: kako naj se ukazi zastran spolnitve konkordata doversijo. — V fabriki (predivnici) v Trumavu poleg Badna ne delječ od Dunaja se je te dni kolera s strašno silo prikazala. — Goveja kuga se na Ogerskem tako razširja, da je ministerstvo dva profesorja iz dunajske živinozdravnišnice doli poslala, da storita kar je treba zoper kužno bolezen. — Veliko se govori zdaj od nove znajdbe presno (frišno) zelenjad in sočivje tako vkup stlačiti, da se potem v zavitkih za kuho dobra ohrani dolgo časa in po svetu lahko pošilja. Morel-Tatio in Verdeil sta pred 5 leti to znajdla na Francozkem in Angležkem, in v veliki razstavi londonski leta 1851 sta omenjena moža za to znajdbo prejela veliko zlato svetinjo; od tega časa se je prikupilo to jedilo ljudém tako, da v gostivnicah celó poleti je bila ta prešana zelenjad (compirmirtes Gemüse) pogostoma na mizah, in v poslednjih dveh letih je je armada v Krimu v enem letu 70.000 centov ali 112 milijonov porcijonov povžila. Hvalijo jo, da je tudi dober kup; vrednik „Novic“ je te dni kupil za poskušnjo en zavitek ohrovtá v štacuni gosp. Klebeljna, ki je več te prešane zelenjadi in sočivja iz Frankfurta prejel; veljal je zavitek 30 kr.; za trikrat za 3 osebe ga je bilo dosti; ni tedaj ravno dober kup, pa res je, da je prekuha ta prav dobra. Pozimi presno (frišno) zelenjad ali sočivje na mizo dati, bi utegnili marsiktero kuharico mikati. — Austrijanski poslanec grof Esterhazy je 26. dec. prišel v Petrograd; koj drugi dan potem je predsednik rusovskega ministerstva grof Neselrode sprejel od njega prinesene ponudbe zastran mirne sprave. Kmalo se bo tedaj sedaj slišalo: kaj bo. Cesar Napoleon hrepení nek po miru, Angleži pa so uneti za vojsko, ker oni še niso veliko terpeli zavolj nje; marveč se jim je kupčija po jutrovih deželah še bolj oživila po vojski. Cesar Napoleon je te dni spis na svetlo dal — se vé pa da ne očitno pod svojim imenom — v katerem za končanje vojske dokazuje potrebo, da naj vsi vladarji Evrope napravijo zbor, v katerem naj se razsodi pravda. — 29. dec. je cesarska francozka garda, ki je prišla iz Krima domú, obhajala slovesen vhod v Parizu; cesar jo je sprejel z nagovorom, v katerem pravi, da je polke, ki so naj več terpeli v vojski, nazaj poklical, da pa bojo pripravljeni kamor koli iti, ako bo spet treba. — Od strašne stiske, ki jo je dolgo časa terpela turška terdnjava Kars, obložena od rusovske armade, se dalje sliši, da so, ko so jim že konji pošli, mačke in podgane jedli, ki so nazadnje tako drage bile, da je angležki oficir za eno mačko 15 fl. našega dnarja dal. — Divjaki na Hebridah so pomorili več protestantskih misijonarjev, dva so z ženama vred snedli. — Od vsih strani Evrope se sliši od hude zime.

Novoletnica.

Vsak kaj družega si voši,
Vsak kaj družega želi:
Ta na suhem, un na morji
Sreče najti hrepení,

Toraj vstreči je težavno,
Vsem vošilo prav ne bo,
Temu čast le, čast dopada,
Drug le pazi na možno.

Tú bi dobro bilo sonce,
Tam bolj dež prilega se;
Pač je križev polna zemlja,
Kdo sošteti more vse?

Vse to dobro poravnati
More milost le z nebes,
Le od zgoraj se razširja
Blagostanje čez in čez.

Toraj mir in zadovoljnost
Naj nebesa nam rosé,
Da zacelijo se hude
Rane, ki nas zdaj skelé!